



PROJEKTET NATIONELLA PROV I FRÄMMANDE SPRÅK

Det nationella provet i Engelska 5 vårterminen 2022

*Projektet Nationella prov i främmande språk (NAFS)
Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet,*

1. Inledning

Denna rapport handlar om resultat från det nationella provet som gavs vårterminen 2022 i Engelska 5. Rapporten är en delredovisning inom ramen för en överenskommelse mellan Skolverket och Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, projektet Nationella prov i främmande språk (NAFS), vid Göteborgs universitet att utveckla nationella prov i engelska för gymnasieskolan och motsvarande kurser inom den kommunala vuxenutbildningen (Skolverkets dnr 2.7.4–2021:1870).

Underlaget till resultatsammanställningen utgörs av data från projektet NAFS insamling av utprövnings- och provresultat samt statistik från Statistiska Centralbyråns (SCBs) insamling av provresultat. Provprojektets datainsamling utgörs dels av rena provdata på delprovs- och uppgiftsnivå dels av en mängd kvalitativa resultat från elev- och lärarenkäter inhämtade i samband med utprövningar av de här aktuella provuppgifterna och en lärarenkät efter provets genomförande.

De nationella proven i olika ämnen konstrueras utifrån analyser av läroplan, ämnes- och kursplaner vid flera av landets universitet. Skolverket ansvarar, på uppdrag av regeringen, för samtliga nationella prov. De nationella proven regleras i skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039), samt i Skolverkets författningssamling (SKOLFS). I gymnasieskolan ska nationella prov användas i den högsta avslutade kursen på programmet i ämnena engelska, matematik, svenska och svenska som andra språk. De nationella prov som används i gymnasieskolan ska även användas inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Med utgångspunkt i det centrala innehåll/konstrukt för ämnet engelska som definieras i den aktuella ämnesplanen ingår delprov som fokuserar muntlig och skriftlig produktion och interaktion, samt receptiv kompetens. Stoffet är kulturellt knutet till olika engelskspråkiga delar av världen samt till styrdokumentens övergripande delar genom till exempel olika värdegrundsrelaterade, innehållsliga teman i uppgifter. Språkprovets struktur och uppgifter anknyter också till Europarådets ramverk för språkinläring och språkbedömning, *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning*, under 2018 kompletterad med *Companion Volume*, med syfte att skapa jämförbarhet i språksyn och nivåbestämningar i Europa.

Svensk författningssamling (SFS 2017:1108) anger att syftet med de nationella proven är att stödja betygssättningen. Nationella prov i bland annat ämnet engelska ska användas i den högsta avslutande kursen på programmet och inriktningen. Där anges också att proven får användas i Engelska 5 även på andra program, där de inte är obligatoriska, som ett kvalitativt stöd för bedömning och betygssättning och för en ökad likvärdighet över landet. För den kommunala vuxenutbildningen kvarstår obligatoriet i samtliga kurser.

Proven kan också bidra till att stärka skolornas kvalitetsarbete genom analyser av provresultaten i relation till uppfyllda betygs- eller bedömningskriterier på skolnivå, huvudmannanivå och på nationell nivå. Det är rektor som beslutar huruvida skolenheten ska använda ett icke obligatoriskt prov. Det är dock inte tillåtet att endast använda delar av provet, så om skolan bestämmer sig för att genomföra ett nationellt prov ska provet användas i sin helhet.

2. Konstruktionsprocess för nationella prov i engelska

Projektet Nationella prov i främmande språk arbetar med utveckling av de nationella proven i engelska, samt övriga bedömningsstödjande material i engelska, tyska, franska och spanska, på uppdrag av Skolverket. Provmaterialen tas fram i nära samarbete med referensgrupper och bygger på ett antal grundläggande, forskningsbaserade principer. Arbetet bedrivs i enlighet med interna ramverk för prov och bedömningsstöd som följer Skolverkets systemramverk för nationella prov (2017) respektive motsvarande för betygsstödjande nationella bedömningsstöd (2020). På Skolverkets webb beskrivs detta enligt följande, när det gäller prov: ”Systemramverket syftar till att reglera verksamheten för Skolverket och de lärosäten som på Skolverkets uppdrag utvecklar nationella prov. Avsikten med ramverket är att säkerställa högsta möjliga kvalitet i de nationella proven, och högsta möjliga trovärdighet i användning och konsekvenser av resultat på nationella prov i förhållande till de syften som proven har. Den primära målgruppen för ramverket är Skolverket och de lärosäten som på Skolverkets uppdrag konstruerar nationella prov.”

Projektets medarbetare har till övervägande del en bakgrund som erfarna och legitimerade lärare i det aktuella språket/språken och flera är också engagerade i skolutveckling, lärarutbildning, forskning, nationella projekt kring lärande, undervisning och bedömning, samt internationella nätverk.

I processen som följer en uppgift från konstruktion till publicering i prov deltar en stor grupp personer som granskar, prövar och bedömer. Olika typer av referensgrupper medverkar under olika skeden, förnyas successivt och har en bred sammansättning av lärare på aktuella och intilliggande nivåer, inklusive personer med specialpedagogisk kompetens, lärarutbildare, personer med målspråket som förstaspråk samt forskare från skilda discipliner.

Varje uppgift granskas också av hundratals elever, som medverkar i mindre, preliminära utprövningar samt i den storskaliga utprövning som föregår alla skarpa prov. I den senare deltar per uppgift cirka fyra hundra elever vid slumpvis valda skolor runt om i landet. I samband med utprövningar besvarar både eleverna och deras lärare enkäter om funktionalitet, som upplevd svårighetsgrad och nytta samt acceptans, avseende de utprövade uppgifterna. Dessa uppfattningar analyseras och

beaktas vid provens sammansättning. Efter provets genomförande får samtliga lärare sedan besvara ytterligare en enkät och framföra åsikter om olika aspekter av provet.

Som ett led i projektets interna kvalitetsarbete har under 2020-21 samtliga lärar- och elevenkäter genomlysts, bearbetats och harmoniserats, i syfte att skapa enhetlighet och underlätta jämförelser.

Provet betygsgränser och bedömningsexempel tas fram i referensgrupper om ungefär femton aktiva lärare och provutvecklare. Dessa lämnar på basis av styrdokument och erfarenhet förslag på såväl poänggränser som nivårelaterade, autentiska elevtexter och parsamtal från de storskaliga utprövningarna. Förslagen diskuteras och analyseras vidare i relation till data från utprövningarna samt föreläggs slutligen Skolverket, som är den instans som fastställer såväl själva provet som dess poänggränser och kommenterade nivåexempel.

Utvecklingen av ett nationellt prov tar i regel cirka två år och utgår från analyser av styrdokument, relevant forskning samt beprövad erfarenhet inom området. Likaså finns ett antal kvalitetsparametrar med i utvecklingsarbetet, under hela processen från initial konstruktion till sammansättning av ett skarpt prov och analys av utfall. Dessa involverar främst följande:

- Innehåll, relevans och lämplighet i relation till läroplan, ämnesplan, forskning, aktuell målgrupp samt beprövad erfarenhet
- Svårighetsgrad (faktisk respektive upplevd) i relation till kursplanen/ ämnesplanen, inklusive kunskapskraven
- Uppgifternas och provets mättekniska egenskaper, inklusive frågor om samstämmighet mellan bedömare
- Utprövande elevers och lärares synpunkter på uppgifterna
- Eventuella tematiska aspekter
- Aspekter av tid och tidsåtgång
- Genus-, ålders- och identitetsrelaterade aspekter
- Kultur- och livsstilsaspekter (såsom etniska, politiska, religiösa och sociala)
- Etiska och värdegrundsrelaterade aspekter
- Variation vad gäller innehåll och format
- Provdelarnas inbördes relation, bl.a. vad gäller progression inom och mellan uppgifter
- Likheter och skillnader i relation till tidigare prov
- Reflektion av målspråksområdets bredd, såväl språkligt som kulturellt
- Signaleffekter, så kallad *washback* för lärande och undervisning

De nationella proven i engelska är så kallade *proficiency tests*, vilket innebär att de avser pröva och indikera testtagarens allmänna språkfärdighet i ljuset av mål och kriterier, oavsett när, hur och var hen har tillägnat sig denna. Som redovisas mer ingående i det följande är de uppdelade i tre delprov, varav ett med två delar. Delprov A fokuserar på muntlig produktion och interaktion, delprov B på reception och delprov C på skriftlig produktion och interaktion. De olika delproven har mycket likartad uppbyggnad mellan år, för att möjliggöra likvärdighet och stabilitet över tid.

Elevernas förmåga prövas i viss mån i integrerade former och svarsformaten har bred variation för att så många elever som möjligt ska få visa vad de kan på ett sätt som passar den egna profilen. Formaten varierar från aktiv språkanvändning av performanskaraktär (jfr. *performance-based assessment*), genom produktion och

interaktion i tal och skrift i två delprov, till en blandning av *constructed response* (eleverna svarar genom att producera svar på engelska) och *selected response* (eleverna väljer korrekt svarsalternativ, antingen bland ett antal svarsalternativ eller genom att matcha till exempel en text med en rubrik). Balansen i delprovet som avser pröva reception brukar vara vardera cirka 50 procent av dessa båda övergripande svarsformat, för att eleverna ska få visa sina kunskaper på olika sätt.

Eftersom proven omfattas av sekretess, kan inga konkreta exempel eller kommentarer kring de olika delarna av årets prov ges i detta forum. För ytterligare information om prov och bedömning i språk hänvisas i första hand till projektets publikationssamling men också till olika exempel på provuppgifter (se projektets webbplats). Utfallet av proven rapporteras av Skolverket och finns också beskrivet och diskuterat i diverse texter och presentationer av NAFS-projektets medarbetare; dessa texter nås via projektets publikationssida.

3. Provets sammansättning

Sammansättningen av innehåll och format i uppgifter till nationella prov i engelska bygger på de kvalitetsparametrar som finns beskrivna ovan och väljs ut för att på bästa sätt kunna främja likvärdighet i bedömningen över tid.

Delprov A: muntlig produktion och interaktion

I provet 2022 bestod Delprov A av två delar med ett övergripande, och för alla välbekant, tema som avsåg ge eleverna möjlighet att samtala kring idéer, attityder och värderingar i olika sammanhang. Den första delen fokuserade främst förmågan till muntlig produktion då eleven efter viss förberedelse skulle presentera ett kortare innehåll, men gav även möjlighet att jämföra och argumentera för olika uppfattningar. I den andra delen skulle eleverna utifrån en given samtalsmodell diskutera, jämföra och reflektera över olika aspekter som ges i form av nyckelord att reagera på.

Fyra autentiska och kommenterade elevsamtal, med åtta elevprestationer på olika nivåer medföljde provet som stöd för lärarnas bedömning. Samtalen hämtades från de storskaliga utprovningar som beskrivits tidigare i denna rapport och de hade valts ut i referensgrupper med en bred sammansättning av verksamma lärare.

Delprov B: reception

Delprov B 1: läsförståelse

Läsförståelsen utgjordes av fyra uppgifter av olika karaktär. Först placerades ett antal fristående, relativt talspråkliga meningar med strategiskt valda luckor, i vilka eleverna skulle skriva ett ord. Denna uppgift hade gått i flera prov och fungerade därför som en så kallad ankaruppgift som möjliggör jämförelser mellan prov och år. Därefter följde en uppgift som utgjordes av en sammanhållen text med ett autentiskt, vardagsnära innehåll där ord utelämnats, ett så kallat lucktest. Svarsformatet var flerval och eleverna väljer under läsningens gång bland fyra alternativ per lucka, vilka ord som har utelämnats i texten. Uppgiftens syfte är framför allt att pröva förmågan att uppfatta ett innehållsligt sammanhang och förståelsen av hur en språklig framställning hänger ihop och är strukturerad, det vill säga att i ett funktionellt perspektiv förstå vilket ord som saknas. Den tredje delen utgjordes av en kombination

av två olika texter som behandlade olika aspekter av ett och samma naturfenomen. Den ena texten utgjordes av ett reportage och den andra var en text från en blogg. Svarsformatet i denna del var blandat med både öppna frågor och flervalsfrågor med fyra svarsalternativ. Uppgiftstypen avser pröva såväl förståelse av dels relativt enskilda, konkreta detaljer och förhållanden dels djupare och mer övergripande förståelse samt viss tolkning eller slutledning. Avslutningsvis gavs fem korta nyhetsnotiser med flervalsfrågor om det huvudsakliga innehållet i vardera text.

Delprov B 2: hörförståelse

För att pröva elevernas hörförståelse fanns tre uppgifter med varierande innehåll och format. Den första var en studioinspelad uppgift av typen *multiple matching*, det vill säga en uppgift där eleverna ska kombinera korta muntliga avsnitt med rubriker som motsvarar huvudinnehållet i respektive text. Uppgiften, vars innehåll berörde en blandning av företeelser, genomfördes med en genomlysning och med en blandning av målspråksvarianter och accenter. Det faktum att formatet ger ett luftigt intryck och kräver mycket lite läsning gör uppgiftstypen lämplig som inledande uppgift.

Den andra uppgiften utgjordes av ett autentiskt intervju-program med populärvetenskapligt innehåll som handlade om ett djur och dess livsmiljö. Svarsformatet var blandat med såväl öppna frågor som flervalsfrågor med fyra svarsalternativ. Uppgiften var uppdelad i fyra delar och då innehållet i programmet var av tämligen komplex karaktär spelades det upp två gånger för eleverna.

Den sista uppgiften handlade om en aspekt av en modern, hållbar livsstil. Uppgiften som var uppdelad i två delar genomfördes med en genomlysning och svarsformatet var blandat med något fler öppna svar. I likhet med flera tidigare års uppgifter med en genomlysning hade flervalsfrågorna tre svarsalternativ per fråga, bl.a. med hänsyn till läsmängd.

Delprov B som helhet hade en variation avseende svarsformat av *constructed response* och *selected response* som liknade tidigare år med ungefär hälften av poängen fördelade per format. Geografiskt och temamässigt hade delprovet, som tidigare år, en god variation med representation detta år främst från Sydafrika, Storbritannien och USA. Hörförståelsedelen som helhet hade en bred representation av olika målspråksvarianter samt såväl manliga som kvinnliga röster.

Som stöd för bedömning hade lärarna bedömningsanvisningar dels av generell karaktär, dels anvisningar till varje enskild fråga med såväl exempel på svar som skall ges poäng, som elevsvar som inte ska ges poäng. Då det kan finnas många sätt att formulera ett korrekt svar är ambitionen att visa principer för vad som krävs för poäng i varje enskild fråga. Bedömningsanvisningarna bearbetas och förfinas med hjälp av de storskaliga utprövningar som tidigare nämnts. Exempel på autentiska elevsvar som ska ges poäng och frekventa felaktiga svar hämtas från dessa utprövningar. Inför färdigställande prövas och granskas de sedan av grupper av aktiva lärare utifrån ett användarperspektiv, vid två olika tillfällen.

Delprov C: skriftlig produktion och interaktion

Den skriftliga uppgiften avser ge eleven möjlighet att visa sin förmåga att, med anpassning och användande av språkliga strategier, formulera sig och kommunicera på engelska i skrift. I årets delprov C fick eleverna, utifrån ett övergripande tema och inspiration i form av citat och bilder, skriva om ett ämne av allmängiltig karaktär, till

en given mottagare och i ett givet sammanhang. Det fanns, som tidigare år, ett antal stödfrågor som gav möjlighet att reflektera utifrån såväl ett personligt som ett generellt perspektiv samt inbjöd till att, enligt styrdokumentet, berätta, återge, förklara och motivera åsikter kring ett innehåll.

I bedömningsanvisningarna ingick tio kommenterade, autentiska elevtexter, så kallade *benchmarks*, på olika nivåer. Detta underlag hämtas från projektets storskaliga utprövningar och de slutgiltiga exempeltexterna väljs ut i referensgrupper i samarbete med yrkesverksamma lärare.

Ett aggregerat provbetyg

Ett provbetyg sammanfattar de kunskaper som eleven har visat vid provtillfället. Det sammantagna provbetyget är kompensatoriskt och tas fram genom en sammanvägningsmodell av resultaten på samtliga delprov, vilken ger de olika delproven samma vikt. Samtliga delprov bedöms mot en skala som bryter ner den befintliga sexgradiga skalan något ytterligare, främst med syfte att ta tillvara elevprestationer på bästa sätt vid aggregering. Bedömningen av elevprestationer i åk 9 och gymnasieskolan görs för engelskprovets del enligt en niogradig skala.

4. Insamling

Efter genomförandet av det nationella provet i Engelska 5 görs två insamlingar från landets skolor. Elevers resultat samlas in för att kunna följa upp och utvärdera kvaliteten i svensk skola, för forskning och för att kunna utveckla proven.

Den ena insamlingen, som är en del av Sveriges officiella statistik och görs av Statistiska centralbyrån (SCB), redovisar provresultat för de elevgrupper där det finns ett obligatorium. Uppgifterna lämnas in från huvudmännen eller direkt från skolenheterna. Statistiken finns tillgänglig via Skolverkets hemsida från oktober det år provet gått och möjliggör jämförelser över tid mellan exempelvis provbetyg och kursbetyg.

Den andra insamlingen görs av projektet Nationella prov i främmande språk vid Göteborgs universitet och gäller samtliga som genomfört det aktuella provet. Projektet samlar in ett urval elevprestationer, resultat på uppgiftsnivå samt en lärarenkät om provets genomförande. Uppgifterna lämnas in dels digitalt i så kallad resultatprofiler dels genom insamling av papperskopior på hela delprov och elevprestationer. Denna insamling syftar främst till att kunna analysera utfall på delprovs-, uppgifts- och *item*-nivå och är ett led i kvalitetssäkringen och den kontinuerliga utvecklingsprocessen av proven i engelska. Lärarenkäten är ett direkt samarbete med Skolverket och samlas in via en webbenkät.

För att kunna göra stabila jämförelser över tid samlar projektet in resultat för elever födda vissa datum från samtliga grupper som genomfört provet, oavsett obligatorium. Avseende provet vårterminen 2022 har ungefär ett tusen inskickade resultatprofiler på delprovsnivå behandlats, varav knappt hälften ihop med hela provhäften. Detta möjliggör såväl kvalitativa som kvantitativa analyser av enskilda elevsvar och elevprestationer. Projektets insamling avser således samtliga elever som genomfört provet, vilket är viktigt för postvalidering av materialet.

Som tidigare nämnts ges såväl elever som lärare möjlighet att lämna synpunkter under utvärderingsprocessen inför varje prov, vilket totalt handlar om närmare 500 respondenter per uppgift. De flesta till antalet som lämnar synpunkter vid utvärderingar är följaktligen elever vid olika skolor runt om i landet men också deras sammanlagt 15–20 lärare ges möjlighet att framföra synpunkter. Ytterligare feedback från verksamma lärare har sedan inhämtats vid arbete med uppgifterna i referensgrupper inför provets sammansättning. Samtliga uppgifter som ingår i provet vårterminen 2022 har tagits väl emot vid respektive utvärderingstillfälle och vid de möten där uppgifterna diskuterats och granskats.

Nedan redovisas först provresultat, sedan de elevenkäter som genomförts för respektive uppgift och sist de lärarenkäter som efterföljer varje prov.

Provresultat med kommentarer

Statistiska Centralbyrån publicerar provbetyg för knappt 25 000 elever som läst Engelska 5 som avslutande kurs för vårterminen 2022. Bland dessa, som redovisas nedan, var andelen elever som uppnådde godkänt provbetyg 93 procent och det var eleverna på el- och energiprogrammet som hade den högsta genomsnittliga provbetygs-poängen. Männerna, som var fler än de kvinnliga testtagarna, hade sammantaget något fler resultat inom ramen för de högre betygsstegen.

Nedan presenteras ett urval statistik från SCBs och GU/NAFS insamlingar i tabellform. För mer information om SCBs redovisning av provresultat, se Skolverkets webbplats under Statistik.

Tabell 1 – SCB: Provbetyg för Engelska 5 2022. Antal redovisade provbetyg för obligatoriskt genomförda prov totalt och uppdelat på kvinnor och män samt fördelat på betygssteg F–A

Antal elever med provbetyg		Provbetyg 2022 (%)						Genomsnittlig provbetygs-poäng
		F	E	D	C	B	A	
Totalt	24 496	7,4	30,6	18,2	30,0	10,2	3,6	12,3
Kvinnor	9 682	8,5	34,6	17,7	25,8	9,3	4,0	12,0
Män	14 814	6,6	27,9	18,6	32,7	10,9	3,3	12,6

Ovanstående resultat stämmer väl överens med motsvarande data för provet i Engelska 5 vårterminen 2019, vilket var det senaste provet som genomfördes på grund av pandemin. Då var den genomsnittliga provbetygs-poängen för 24 000 elever 11,9 och andelen elever som uppnådde godkänt provresultat var 90 procent.

Nedan redovisas hur provresultaten är fördelade på delprovsnivå. Tabell 2 och 3 visar SCBs insamling från proven i Engelska 5 vårterminen 2019 respektive 2022 för de program som omfattats av obligatoriet. Som framgår av tabellerna visar en jämförelse av respektive delprovresultat god överensstämmelse.

Tabell 2 – SCB: Provresultat på delprovsnivå – obligatoriskt genomförande vt2019

Delprovresultat 2019 (%)						
Delprov	F	E	D	C	B	A
A	5,3	29,2	19,8	26,6	10,8	8,3
B	21,3	24,0	16,9	20,5	12,3	5,1
C	13,7	37,9	17,7	20,0	6,5	4,1

Tabell 3 – SCB: Provresultat på delprovsnivå – obligatoriskt genomförande vt2022

Delprovresultat 2022 (%)						
Delprov	F	E	D	C	B	A
A	3,3	26,8	19,9	28,1	12,1	9,8
B	19,2	24,7	16,7	22,4	12,7	4,2
C	11,3	34,8	19,7	22,2	7,5	4,5

Tabell 4 nedan visar sammantagna resultat från insamlingen som gjorts av Göteborgs universitet och de 1000 resultat som behandlats därifrån. Denna insamling representerar ett elevunderlag från olika program som genomfört provet, oavsett obligatoriet. Fördelningen är i detta urval 58% yrkesförberedande och 42% studieförberedande program. Nedan redovisas hur resultaten är fördelade på delprovsnivå.

Tabell 4 – GU/NAFS: Provresultat på delprovsnivå – urval inrapporterade resultat vt2022

Delprovresultat 2022 (%)						
Delprov	F	E	D	C	B	A
A	3,8	20,6	13,9	26,0	15,5	17,1
B	15,3	18,5	13,3	19,8	16,7	11,2
C	10,4	24,3	14,7	24,6	10,1	8,3

Göteborgs universitets/NAFS insamling som medger resultat och analys på delprov- och uppgiftsnivå visar att uppgifterna i delprov B från vårterminen 2022 har fungerat som förväntat och visar god stabilitet i svårighetsgrad. Utfallet på samtliga uppgifter var det förväntade sett till hur eleverna presterade i förhållande till statistik från projektets storskaliga utprövningar och estimat inför uppgifternas publicering i prov. Delprovet innehöll, som tidigare nämnts, en *ankaruppgift*, det vill säga en uppgift som förekommit i tidigare prov och som fungerar som verktyg för att kunna jämföra och arbeta med konsistens mellan prov. Den här aktuella uppgiften ankrade i provet för vårterminen 2019 och hade i stort sett identiskt utfall i dessa båda prov.

Insamlingen visar att hörförståelsedelen i prov hade högre resultat än läsförståelsedelen, vilket bekräftar provets sammansättning. Bland uppgifterna i läsförståelse lyckades eleverna bäst med det så kallade lucktestet i flervalsformat och svårast var de avslutande nyhetsnotiserna. När det gäller hörförståelsedelen var det avslutande reportaget, som fick avlyssnas en gång, den uppgift som testtagarna klarade bäst i hela det receptiva delprovet.

Eleverna får generellt något högre resultat i prov på receptiva uppgifter än i respektive utprövning. Detta kan förmodligen kopplas till den så kallad *high stakes*-situation som råder vid provtillfället och det faktum att testtagare då anstränger sig något mer och är något mer motiverade att prestera än vid utprövning. Detta mönster är en faktor som beaktas vid de estimat av svårighetsgrader som görs inför sammansättning av olika läs- och hörförståelseuppgifter till ett helt receptivt delprov.

Enkätresultat med kommentarer

En av förutsättningarna för att uppgifter ska kunna ingå ett nationellt prov i engelska är att de tagits emot väl av lärare och elever under konstruktions- och utprövningsskedet. En annan är att de har bedömts i hög utsträckning vara relevanta i förhållande till nivån, ämnesplanen och provets syfte. De enkätresultat som redovisas här kommer från de två stora enkätinsamlingar som genomförs av NAFS – dels elevenkäter vid utprövningar dels lärarenkäter efter det sammanlagda provets genomförande.

Elevenkäter från utprövning

De elevenkäter som genomförts i samband med de storskaliga utprövningarna som ligger till grund för årets prov beskrivs på ett sammanfattande sätt nedan.

De uppgifter som väljs ut för att ingå i ett nationellt prov i engelska har alla prövats i en storskalig utprövning på slumpvis valda skolor från olika delar av landet. Utprövningens population består av fyra- till femhundra elever på olika program vid såväl kommunala som fristående skolor samt vuxenutbildning. För delprov A gäller något mindre volymer av praktiska och ibland inspelningstekniska skäl. Samtliga elevers synpunkter inhämtas via en enkät som ges vid varje utprövningstillfälle, så kallad *test-taker feedback*. Eleverna besvarar enkätfrågor till varje enskild uppgift utifrån olika aspekter av acceptans, upplevd svårighetsgrad, självskattning och funktionalitet. Dessa enkätresultat analyseras sedan såväl kvantitativt som kvalitativt och tillmäts mycket stor betydelse vid provsammansättningen. De uppgifter som tillsammans bildar ett prov kommer som regel från olika utprövningar och följaktligen är det olika elever som har svarat på frågor om uppgifterna i ett och samma prov. Svaren ges i en 5-skalig så kallad Likertskala, där 1, 2 och 3 redovisas sammantagna som positiva svar i denna rapport. Enkäterna lämnar också god möjlighet att komplettera svar i öppna kommentarer. Den statistik som här redovisas i procentandelar har avrundats.

Delprov A: muntlig produktion och interaktion

Uppgiften i Delprov A var mycket populär bland eleverna vid utprövningstillfället. Mer än 90 procent av eleverna ansåg att uppgiften var bra och prövade något viktigt. Nästan lika många tyckte att uppgiften var lätt. En klar majoritet tyckte också att de

klarat uppgiften väl och att den gav en rättvis bild av deras förmåga att kommunicera muntligt på engelska.

De positiva svar som syns i enkäten återkommer sedan bland många av omdömena bland de öppna kommentarerna. Ämnesval, uppgiftsstruktur och förutsättningar för provets genomförande tycks ha tilltalat de flesta elever:

Uppgifterna var lätta att förstå och instruktionerna var tydliga. Med ett såhär djupt ämne så tror jag att elever kommer kunna visa deras förmåga att tala på ett bra och rättvist sätt med varandra. Tiden räckte perfekt, man hann pratat klart om båda uppgifterna i lagom tempo.

It was a nice test, testing my English and my reasoning skills. The questions were interesting and challenging, but I would like to talk a bit more about X rather than X. 10 minutes is a good time to prepare, considering the tasks and amount of questions.

Delprov B: B 1 – läsförståelse

Årets delprov inleddes med en uppgift bestående av ett antal fristående meningar med strategiskt utvalda luckor, så kallade *one word gaps*. Uppgiftstypen förekommer ofta i de nationella proven i engelska och tas i regel emot positivt av eleverna vid de storskaliga utprövningarna. De meningar som ingick i årets prov hade hämtats från olika utprövningsversioner och kommenteras av denna anledning inte här.

Den efterföljande uppgiften var ett lucktest av flervalssformat med ett vardagligt innehåll som vid utprövning 2014 hade tagits emot mycket väl av eleverna. I elevenkäten angav 90 procent av eleverna att det var en bra uppgift och att den testade något viktigt. 84 procent av eleverna tyckte också att den gav en rättvis bild av deras kunskaper. Att uppgiften tagits emot väl syns även i de öppna elevkommentarerna som är övervägande positiva:

I think the task X was easy but it was kind of similar to X because you had to fill in the gap by choosing one of the given words

X var rolig på så vis att andra kan känna igen sig. Man behöver testas i allt så detta var bra

It was fairly simple but challenging enough to make it interesting

Ganska bra svårighetsnivå, inte för lätt och inte för svårt

Den längre narrativa texten med blandat svarsformat prövades ut 2017 och togs emot på liknande sätt som ovanstående uppgifter. 81 procent tyckte att det var en bra uppgift och en lika stor andel tyckte att den testade något viktigt. Nästan lika många, 79 procent, tyckte att den gav en rättvis bild av deras förmåga att läsa och förstå engelsk text. I de öppna kommentarerna tycker elever blanda annat att innehållet var intressant:

I really enjoyed reading it. I learned many things about X and the significance it has on the population of X

Funny to reading about but it was a little bit of difficult to understand

En annan vanlig åsikt som tas upp i de öppna kommentarerna är svårighetsgraden låg på en lämplig nivå:

Lagom svår med bra variation på frågorna, både lättare och svårare

It's a text where you often have to read between the lines to be able to answer the questions

Bra engelsk text som testa hur bra engelska jag hade

Även bland de kommentarer av mer negativ karaktär som förekommer tas innehåll och svårighetsgrad upp:

Det var svårt. Mina engelskkunskaper räcker inte till

Tyckte det var lite svårt att läsa mellan raderna och att förstå vart svaret till frågan fanns

Ointressant ämne, därför blir det svårt att koncentrera sig på texten och man glömmer vad man har läst

Delprov B 1 avslutades med en uppgift som bestod av kortare texter av nyhetskaraktär med en flervalsfråga till varje text. Uppgiftstypen som avser pröva förståelse av mer övergripande innehåll har förekommit vid flera tidigare provtillfällen. I likhet med den inledande uppgiften hade texterna hämtats från olika utprövningstillfällen där de generellt hade tagits emot väl av eleverna.

Avseende tidsåtgång ansåg eleverna vid samtliga utprövningstillfällen i mycket hög grad att de haft tillräcklig tid för att kunna genomföra de olika uppgifterna.

Delprov B: B 2 – hörförståelse

Den uppgift av matchningstyp som inledde Delprov B2 togs vid utprövningen 2018 emot väl av eleverna. Ca 80 procent ansåg att uppgiften var bra och ungefär lika många att den testade något viktigt. En något lägre andel, 74 procent, tyckte att den gav en rättvisande bild av deras kunskaper. Bland de öppna kommentarerna går att utläsa att eleverna i hög utsträckning var positiva till både innehåll och svårighetsgrad:

Bra variation i innehåll

Fun, I enjoy it. It's relaxing to fill in that before the "the harder" part

Bra svårighetsgrad. Genomtänkt

This was quite easy considering the breaks you get inbetween answering

Vissa elever uttrycker i öppna kommentarer frustration över svårighetsgrad och komplexitet i vissa enskilda delar av uppgiften:

Fråga 5 was too vague, Both A and C could have fit too well

Hängde inte med, svårt att höra, det fanns inte så bra ledtrådar

Nummer 7 är jätteförvirrande

Det autentiska program om ett djur och dess livsmiljö som utgjorde underlag till delprovets andra uppgift togs emot positivt av 81 procent av eleverna vid utprovning 2020. 74 procent av eleverna var också av åsikten att uppgiften testade något viktigt och lika många tyckte att den gav en rättvisande bild av deras kunskaper i engelska. Uppgiften genomfördes med två uppspelningar, med tanke på innehållets komplexitet samt redundans och nödvändig repetition av visst innehåll. Av de öppna elevkommentarerna att döma tycks eleverna i hög utsträckning vara nöjda med innehåll, svårighetsgrad och röster:

It was good and not too difficult. I think it is good to listen to people that talk different speed and different kind of English. It was also about a interesting topic

Jag tyckte att testet var ganska lätt och det liknar annat vi gjort. Svårighetsgraden var ungefär samma som andra hörförståelser vi gjort och jag tycker absolut att detta prov funkar för att testa elevers kunnighet

It was quite well made. The distribution of time and amount of questions was fair. Interesting facts as well. Good practice of "reading between the lines"

Bland de elevkommentarer av mer negativ karaktär som förekommer behandlas främst talhastighet och rösterna hos de som talar:

I visa delar pratade hon väldigt snabbt. Det kändes som att det upprepades grejer men annars mestadels bra

Den ena rösten prata väldigt fort med en dialekt så det var svårt att hänga med

Kan ni skaffa en person som faktiskt kan prata riktig engelska (amerikansk engelska) man fattar inte det dom säger

Hörförståelsedelen i årets prov avslutades med en intervju som hade ett hållbarhetstema. Uppgiften prövades ut 2016 och avlyssnades en gång. 83 procent tyckte att det var en bra uppgift, 77 procent tyckte att uppgiften testade något viktigt och 71 procent menade att den gav en rättvisande bild av deras hörförståelse. De positiva öppna kommentarerna handlar även här till stor del om att innehållet var intressant och att svårighetsgraden var lagom:

It was very interesting, it is something you like to listen to, therefore maybe I enjoyed it more

Intressant man ville fortsätta lyssna så hörförståelse med info är bra

It was good it was not extremely difficult and you were given enough time to answer the questions

Good, I don't think it needs to be more difficult

Bland de öppna kommentarerna lyfter flera elever fram talhastighet och antalet lyssningar på olika sätt:

I have done of these tests and the guy who talked, talked very carefully and not like she did, she was stressed

Great. Only if you could hear it twice would be good

The passage was little difficult as I wish we could have the listening one more time. The language was easy but only problem was we had only one time to listen

Delprov C: skriftlig produktion och interaktion

Uppgiften till Delprov C i årets prov togs emot väl av eleverna då 83 procent ansåg att uppgiften gav en rättvis bild av deras förmåga att uttrycka sig på engelska i skrift när den prövades ut 2016. 83 procent tyckte att den prövade något viktigt och 78 procent ansåg att det var en bra uppgift. Nästan samtliga elever tyckte att skrivtiden var tillräcklig. Bland de öppna kommentarerna syns att både valet av ämne att skriva om och uppgiftens struktur tycks ha tilltalat många elever:

Jag tyckte att det var bra och kul att skriva. Det var ett ganska brett ämne som har både för- och nackdelar. Det var intressant och jag tror att det gick helt ok

Jag tyckte att uppgiften var bra eftersom det är en uppgift som alla kan känna igen sig i och skriva om

Bra prov som ger oss elever flera sätt att visa våra kunskaper

Helt ok. Det var bra att det fanns punkter man kunde svara på

Bra uppgift, kändes relevant och modern

Av de öppna kommentarerna kan också utläsas att några elever var av den motsatta uppfattningen och tyckte att ämnet var mindre tilltalande även om svårighetsgraden oftast upplevdes vara på en lagom nivå:

Genom att göra detta test kan man se mycket om sin kapacitet i engelska. Men försök att hitta något mer intressant, vardagligt och ungdomligt att skriva om

Jag tycker att det var en svår uppgift för jag har inte så bra fantasi och jag blir helt still i huvudet när jag får ett prov eller liknande som ska vara klar inom en viss tid

Some people, including me, find it easier to write when there are more details of what I am going to write about. I don't write very well when I write freely

Lärarröster från utprovningar och referensgruppsarbete

I samband med storskaliga utprovningar ombeds även lärare att besvara en enkät med frågor om varje uppgift, t.ex. avseende uppgifternas svårighet i relation till kursplanen. Samtliga uppgifter som ingick i kursprovet vårterminen 2022 hade tagits emot övervägande positivt av lärarna vid respektive utprovningstillfälle samt vid referensgruppsarbete. De allra flesta lärare ansåg att uppgifternas svårighetsgrad var lagom i relation till ämnesplanen för engelska 5.

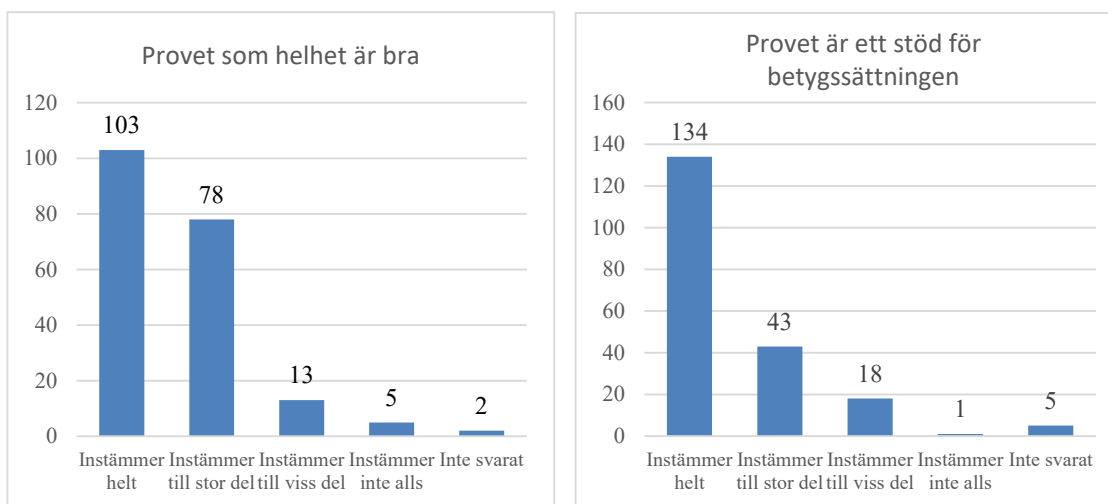
Lärarenkäter efter provets genomförande

Efter varje genomförande av nationella prov i engelska 5 ska lärare fylla i en enkät. I samband med vårterminsprovet 2022 valde 201 lärare att göra det. Detta antal följer en nedåtgående trend, vilket innebär en självselektering som ger anledning att tolka resultaten i nedanstående sammanfattning med viss försiktighet.

I enkäten får lärarna ta ställning till frågor och påståenden av bundet format men de ges även möjlighet att fritt kommentera och lämna synpunkter i öppna kommentarsfält. Bland de bundna frågorna tar vissa upp provet som helhet och andra gäller för varje delprov för sig. På projektets webbplats återges enkäten med exakta resultat i procent för samtliga bundna frågor.

I enkäten ombads lärarna inledningsvis att svara på i vilken utsträckning de upplevt provet som helhet som bra och huruvida de tyckte att det är ett stöd för betygssättningen. Nedanstående diagram visar fördelningen i antal av medverkande lärares svar om totalt 201.

Diagram 1 och 2 – Provet som helhet (antal lärare)



Ovanstående visar att samtliga medverkande lärare anser att provet är ett stöd för betygssättningen och av de 201 lärarna är det endast fem som inte alls instämmer i att provet som helhet är bra. Följaktligen har 2022 års nationella prov i engelska som

helhet tagits väl emot av de lärare som svarat på enkäten. 64 lärare har lämnat övriga synpunkter i det öppna kommentarsfält som finns i enkäten. Bland dessa finns ingen tydlig linje då synpunkterna är av mycket varierad karaktär. En sak som framkommer är att många lärare visar hög acceptans för provet som helhet och andra åsikter som förs fram rör exempelvis elevstress och svårighetsgrad, där åsikterna går åt olika håll. Det muntliga delprovet lyfts fram i extra positiva ordalag av vissa lärare:

Många elever blir nervösa eller stressade när nationella proven är, vilket märks tydligt på vissa elever. Det är en anledning till att jag anser att nationella proven kan vara problematiska - även fast det finns många fördelar med provet. Till största del är proven "bekräftande" vilket även känns bra för mig som lärare. Men det är klart en stressfaktor på eleverna, speciellt när de numera väger tyngre i betygssättningen - så innan proven krävs det att man lugnar eleverna och bekräftar dem och deras förmågor (vilket jag tror att många lärare gör).

Inga klagomål på del A och C. Dock många reaktioner om att hörförståelsen var svår, alltså svårt att uppfatta vad som sades.

Många elever tyckte att det var svårt. Men övervägande positiv respons för det muntliga provet.

Eleverna har känts neutrala men åt det positiva hållet.

De var mest negativa till reading. De andra delarna tyckte de var ok.

De anser alltid att provet var väldigt svårt direkt efter, men ganska snabbt efteråt blir de mer positiva.

Delprov A: muntlig produktion och interaktion

Av de 201 svarande lärarna uttrycker samtliga att delprov A ger eleverna möjlighet att visa sin förmåga att formulera sig och kommunicera på engelska i tal och 99 procent anger att uppgiften är lämplig eller mycket lämplig i relation till ämnesplanen. 71 procent av lärarna spelar in elevsamtalen vid provtillfället, vilket kan underlätta sambedömning och bidra till en mer likvärdig bedömning. Alla lärare utom en anser att de kommenterade exemplen på elevprestationer ger stöd vid bedömningen.

Totalt innehöll 48 av enkäterna synpunkter i det öppna svarsfältet till delprov A. Den vanligast förekommande åsikten är att valet av ämne var lyckat och flera lärare lyfter även provets funktionalitet på ett positivt sätt:

Väldigt bra valt ämne, det är aktuellt och eleverna kunde väl relatera till det. Vi fick lyssna på många bra diskussioner under provet vilket sätter guldkant på en lärares vardag.

Årets ämne fungerade bra. Det var lätt för alla elever att prata om ämnet, och de fick god hjälp av förslagen i häftet.

Det var väldigt lämpliga ämnen att diskutera i år. Även de svaga eleverna hade saker att säga och vågade prata för de kände sig trygga med ämnet.

Jag tycker det är ett bra prov som ger eleverna en extra knuff att diskutera med varandra på engelska.

Bra upplägg och tillräckligt med tid för förberedelse.

Några lärare kommenterar själva genomförandet av delprov A som upplevs ta mycket tid i anspråk. Av dessa kommentarer framgår det att det tycks vara av stor vikt att skolorna skapar goda förutsättningar för lärare att organisera genomförandet på ett så effektivt sätt som möjligt.

Logistiskt sett är modellen med 30 min övervakning för varje par elever enormt tids- och resurskrävande.

Delprov B: reception: läs- och hörförståelse

Beträffande delprov B anser lärarna att läs- och hörförståelsedelarna helt eller till viss del (98 respektive 97 procent) gav ett tillförlitligt mått på elevers förståelse av skriven och talad engelska samt deras förmåga att tolka innehållet. Samtliga uppgifter bedömdes av nästan alla vara lämpliga eller mycket lämpliga i relation till ämnesplanen. Lärarna ges även möjlighet att lämna kommentarer till var och en av de totalt sju uppgifter som ingick i det receptiva delprovet.

Den första läsförståelseuppgiften, som bestod av ett antal fristående meningar med strategiskt valda luckor, ansågs av alla utom två mycket lämplig eller lämplig i relation till ämnesplanen. Efter den inledande uppgiften följde ett så kallat lucktest med ett autentiskt vardagsnära innehåll vilken lärarna med något undantag också uppskattar i relation till ämnesplanen. Det längre reportaget med blandat svarsformat togs emot på ungefär samma positiva sätt som de inledande uppgifterna. Läsförståelsedelen avslutades sedan med en uppgift som bestod av kortare texter av nyhetskaraktär vilken bedömdes positivt av alla utom sex medverkande lärare.

Hörförståelsen inleddes med en studioinspelad uppgift med korta faktainslag av typen *multiple matching*, följdes av ett autentiskt radioprogram av populärvetenskaplig karaktär och avslutades med ett kortare autentiskt program som handlade om en aspekt av hållbarhet i samhället. Liksom för läsförståelsen menade nästan alla lärare att dessa uppgifter var mycket lämpliga eller lämpliga i relation till ämnesplanen.

Alla utom tre lärare angav att bedömningsanvisningarna till delprov B fungerade bra. Vidare ansågs provets poänggränser av alla utom två svarande vara rimliga eller till viss del rimliga.

56 lärare tog tillvara möjligheten att lämna kommentar i det öppna svarsfältet. Många av de positiva kommentarerna kring delprovet rör provets sammansättning, till exempel:

God variation mellan olika texttyper.

Det är ett bra prov som visar elevernas kunskaper bra.

En del lärare har åsikter om delprovets svårighetsgrad men åsikterna går ofta isär huruvida det var lätt eller svårt:

Kändes som en bra nivå för Engelska 5.

Gränsen för godkänd är alldeles för låg. De övriga poängen för C och A känns däremot rimliga

Del B kan vara otroligt svår och det påpekar många elever. Det är desutom ett väldigt långt prov. Vissa frågor försöker medvetet att "finta" elever genom att nämna vissa av orden som förekommer i fel svar. Denna typ av "fintningar" kan verka onödiga när det redan är så svårt för eleverna att lyssna på så snabb och naturlig engelska.

Även vad gäller ämnesval och innehåll förekommer kommentarer av olika karaktär. I vissa fall efterfrågas en begränsning till den personliga domänen i en högre utsträckning, vilket dock bör jämföras med Centralt innehåll, exempelvis: "Aktuella och bekanta ämnesområden, även med anknytning till samhälls- och arbetsliv och till elevernas utbildning."

Många elever (och jag själv), skulle föredra texter som ligger närmare elevernas vardag.

Jag anser att det borde ses över vad för slags text ni väljer för den lite längre läsförståelsen. En text om X hjälper inte eleven att lyckas då många inte har de referensramar som krävs för att fullt ut förstå. Kanske bättre med en text som de kan relatera till, något mer, på ett personligt plan. Det gör även läsningen något roligare.

Delprov C: skriftlig produktion och interaktion

Beträffande delprov C anser 96 procent av lärarna att uppgiften är lämplig eller mycket lämplig i relation till ämnesplanen. All utom en bedömer att delprovet ger eleverna möjlighet att visa sin förmåga att formulera sig och kommunicera på engelska i skrift. När det gäller de kommenterade, autentiska exemplen på elevprestationer svarade en majoritet att dessa gav ett mycket gott eller tämligen gott stöd vid bedömningen.

69 av de medverkande lärarna har även utnyttjat möjligheten att ange övriga synpunkter på delprov C i enkätens öppna svarsfält. Bland dessa uttrycker en del uppskattning kring valet av ämne medan andra lärare var av motsatt uppfattning:

Intressant ämne.

Eleverna hade lite svårt att förhålla sig till ämnet. Det syntes i flera uppsatser att de haft lite svårt att avgränsa sig och veta vilket innehåll de skulle ha i sina texter.

Bland övriga synpunkter finns exempelvis önskemål om hjälpfunktioner samt förändringar avseende vilka krav som ska ställas på elevprestationer för att nå ett visst betyg:

Orimligt att eleverna inte får ha stavningskontroll på provet. I dagens samhälle finns stavningskontroll överallt och det är vid ytterst få tillfällen elever behöver skriva utan den i verkligheten.

Jag anser att kraven för en E-text är väl låg särskilt med tanke på hur mycket stöd eleverna får i uppgiften och instruktionen. Som lärare i svenskan känns det som en påfallande skillnad när det gäller kraven på skriven text. Även om kraven förstås ska vara högre i modersmålet än främmande språk, men betygsstegen är väldigt luddiga. Bedömningsmaterialet är dock mycket bra, men man skulle önska lite tydligare riktlinjer för vad som krävs i de olika betygsstegen.

Avslutningsvis uppger 98 procent av lärarna som besvarade enkäten att provet som helhet ger resultat som till mycket stor eller ganska stor utsträckning stämmer överens med de egna bedömningarna av enskilda elevers kunskaper.

5. Avslutning

Sammanfattningsvis kan konstateras att resultatinsamlingarna av elevprestationer och elev- samt lärarsynpunkter ger en positiv bild av hur 2022 års nationella prov i Engelska 5 har fungerat. Data från samtliga insamlingar stämmer väl överens med redovisningar över tid och speglar provets stabilitet.

Den lärarenkät som sedan några år tillbaka tagits fram i samarbete med Skolverket uppvisar en vikande svarsfrekvens, vilket är problematiskt med tanke på hur representativa synpunkterna kan sägas vara. Avseende provet för Engelska 5 vårterminen 2022 anger de lärare som besvarade i enkäten emellertid i mycket stor utsträckning att innehållet i delproven var relevant i förhållande till ämnesplanen och ett gott stöd vid betygssättning. Denna acceptans för provet bekräftas också i de elevenkäter som genomförts vid de storskaliga utprovningarna som varje uppgift genomgått. Denna så kallad *test-taker feedback* utgör en väsentlig del av arbetet med de nationella proven i engelska.

För att utvärdering och postvalidering ska fungera väl är det avgörande att det samarbete som projektet har med elever och lärare fortsätter även framöver. I detta ingår ett brett deltagande i utprovningar och insändning till provinstitutionen av resultatprofiler, hela provhäften samt lärarenkäter. Vi ser fram emot att under kommande år fortsätta detta kunskaps- och erfarenhetsutbyte med elever och lärare på landets skolor vid utvecklingen av det nationella provet för Engelska 5, inte minst på väg mot en digitalisering i Skolverkets provplattform.